

ПРАВОВІ ФОРМИ РЕГУЛЮЮЧОГО ВПЛИВУ ДЕРЖАВИ НА ВИРОБНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ

К. В. ХАРКІВСЬКА, *здобувач кафедри господарського права*

Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, м. Харків

Система прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку складається з (ст. 4): 1) прогнозів економічного і соціального розвитку України на середньо- та короткостроковий періоди; 2) прогнозів розвитку окремих галузей економіки на середньостроковий період; 3) загальнодержавних програм економічного, соціального розвитку, інших державних цільових програм; 4) прогнозів економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст на середньостроковий період; 5) програм економічного і соціального розвитку Автономної Республіки Крим, областей, районів та міст на короткостроковий період.

Прикладом регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, в цьому контексті є, Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», в якому регламентовано, що шляхами вдосконалення правового забезпечення розвитку малого підприємництва є: 1) створення дієвих механізмів захисту прав і свобод підприємців; 2) гармонізація українського законодавства з законодавством Європейського Союзу та СНД; 3) забезпечення законодавчої гарантії незмінності та довготривалості державної політики щодо підтримки малого підприємництва; 4) розробка нормативно-правової бази, яка регулює відносини між державою та підприємцями, роботодавцями і найманими працівниками, у тому числі і для забезпечення їх соціального захисту, встановлює норми і правила здійснення підприємницької діяльності, регламентує діяльність органів державної влади, їх посадових осіб щодо виконання ними відповідних повноважень у сфері розвитку малого підприємництва; 5) вдосконалення функціональної та організаційної структури центральних та місцевих органів виконавчої влади в частині забезпечення розвитку і державної підтримки малого підприємництва.

Системне здійснення практичних заходів у цій сфері повинно забезпечити стабільну нормативно-правову основу для ефективного розвитку підприємницької діяльності. Незмінність єдиних для всіх суб'єктів підприємницької діяльності взаємовідносин протягом тривалого часу є однією з найголовніших умов поживлення економічної ситуації в Україні.

Очікуваними результатами реалізації Програми є прискорення розвитку малого підприємництва, використання його потенційних можливостей, перетворення його на дієвий механізм розв'язання економічних і соціальних проблем, сприяння структурній перебудові економіки, стійка тенденція збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівня тіньового обороту у сфері малого підприємництва, збільшення внеску малого підприємництва в

економіку України, зміцнення економічної бази регіонів, позитивний вплив на вирішення проблем безробіття, насичення вітчизняного ринку товарами та послугами.

Крім того, формування цілеспрямованої, послідовної та передбачуваної державної регуляторної політики є одним з основних завдань Програми. Реалізація такої політики спрямована на істотне вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами малого підприємництва, перегляд регуляторних актів для визначення їх доцільності та ефективності в нових економічних умовах, забезпечення оприлюднення проектів зазначених актів, а також відстеження результативності регуляторних актів.

Однак головним документом, що регламентує основні засоби регулюючого впливу держави при здійсненні підприємницької діяльності залишається ГК України, зокрема ст. 12 ГК. ГК чітко регламентує (ч. 2 ст. 12), що основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: 1) державне замовлення; 2) ліцензування, патентування і квотування; 3) технічне регулювання; 4) застосування нормативів та лімітів; 5) регулювання цін і тарифів; 6) надання інвестиційних, податкових та інших пільг; 7) надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій.

В цьому контексті, державне замовлення (ст. 13) є засобом державного регулювання економіки шляхом формування на договірній (контрактній) основі складу та обсягів продукції (робіт, послуг), необхідної для пріоритетних державних потреб, розміщення державних контрактів на поставку (закупівлю) цієї продукції (виконання робіт, надання послуг) серед суб'єктів господарювання, незалежно від їх форми власності.

Ліцензування, патентування певних видів господарської діяльності та квотування (ст. 14) є засобами державного регулювання у сфері господарювання, спрямованими на забезпечення єдиної державної політики у цій сфері та захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів.

У сфері господарювання застосовуються технічні регламенти, стандарти, кодекси усталеної практики та технічні умови (ст. 15).

Відповідно до ст.16 ГК України, держава може надавати дотації суб'єктам господарювання: на підтримку виробництва життєво важливих продуктів харчування, на виробництво життєво важливих лікарських препаратів та засобів реабілітації інвалідів, на імпорتنі закупівлі окремих товарів, послуги транспорту, що забезпечують соціально важливі перевезення, а також суб'єктам господарювання, що опинилися у критичній соціально-економічній або екологічній ситуації, з метою фінансування капітальних вкладень на рівні, необхідному для підтримання їх діяльності, на цілі технічного розвитку, що дають значний економічний ефект, а також в інших випадках, передбачених законом.

Крім того, держава може здійснювати компенсації або доплати сільськогосподарським товаровиробникам за сільськогосподарську продукцію, що реалізується ними державі.

Оподаткування, як регулюючий вплив держави регламентується ч. 2 ст. 17 ГК.

З метою вирішення найважливіших економічних і соціальних завдань держави закони, якими регулюється оподаткування суб'єктів господарювання, повинні передбачати: 1) оптимальне поєднання фіскальної та стимулюючої функцій оподаткування; 2) стабільність (незмінність) протягом кількох років загальних правил оподаткування; 3) усунення подвійного оподаткування; 4) узгодженість з податковими системами інших країн.

Таким чином, *правовою формою регулюючого впливу держави на виробничу діяльність суб'єктів підприємництва є, насамперед, акт у вигляді цільової програми, дозволу, квоти, ліцензії, припису тощо, з яким зв'язуються передбачені законом наслідки. З точки зору співвідношення форми і змісту правовий акт виступає як правова форма державного регулювання підприємницької діяльності. Правова реалізація використаних державою методів і способів впливу на виробничу діяльність суб'єктів підприємництва і являє собою правовий режим регулюючого впливу держави.*

Окремі види регулюючого впливу держави виконують функцію обмеження свободи виробничої діяльності суб'єктів підприємництва, зокрема, ліцензування, технічне регулювання, ціноутворення тощо. Проте інші, зокрема, дотації, компенсації, податкові та митні пільги є такими, що підтримують свободу підприємництва.

БУДІВЕЛЬНИЙ РИНОК ЯК ОБ'ЄКТ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

В. А. ЦІЛЕНКО, здобувач кафедри господарського права

*Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Будівельний ринок мало привертає увагу дослідників, хоча обсяги капіталів, що обертаються в цій сфері, є доволі значними. Значною мірою це пов'язано з тим, що найголовніша проблема будівельного ринку сьогодні – це його стійка непрозорість [1]. Це пояснюється браком системної профільної інформації, недосконалої класифікації будматеріалів та типів об'єктів й одиниць вимірювань, використання «тіньових схем» в діяльності будівельних організацій, виконання ремонтно-будівельних робіт некваліфікованими бригадами – самоуками. До причин, які гальмують розвиток будівельного ринку, науковці зараховують відсутність системи обов'язкової сертифікації на чималу кількість виготовлених будівельних матеріалів та виконання ремонтно-будівельних робіт [2], з чого користуються більшість будівельних підприємств.